

از مَتل تا داستان

نویسنده:

سعید وزیری

سرشناسه	:	وزیری، سعید، ۱۳۱۸
عنوان و نام پدیدآور	:	از مثل تا داستان / سعید وزیری.
مشخصات نشر	:	تهران: کوشش پاینده، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	:	۱۹۰ ص
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۵۸۵۱-۷۳-۴
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
موضوع	:	داستان نویسی -- تاریخ
موضوع	:	Fiction--Authorship--History
موضوع	:	ادبیات - تاریخ و نقد
موضوع	:	Literature--History and criticism
موضوع	:	داستان های فارسی - تاریخ و نقد
موضوع	:	Persian fiction--History and criticism
رده بندی کده	:	۱۳۹۵ الف ۴ / ۳۴۹۱ PN
رده بندی دیوبی	:	۸۰۹/۳
شماره کتاب شناسی ملی	:	۴۳۰۲

انتشارات کوشش پاینده

نام کتاب	:	از مثل تا داستان
تألیف	:	سعید وزیری
ناشر	:	کوشش پاینده
ویراستار	:	غنچه وزیری
نوبت چاپ	:	چاپ اول / ۱۳۹۵
شمارگان	:	۱۰۰۰ نسخه
قیمت	:	۱۸۵۰۰۰ ریال
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۵۸۵۱-۷۳-۴

کلیه حقوق چاپ برای ناشر محفوظ است.

مرکز پخش: تهران - میدان ونک - خیابان هجدهم گانندی - شماره ۱۴

مجتمع فرهنگی - آموزشی کوشش

تلفن: ۸۸۷۹۹۲۸۹ - دورنگار: ۸۸۶۷۶۴۵۸

وبسایت مجتمع: www.Koosheshpayandeh.ir

پیش درآمد

شاید بسیاری از ساده‌اندیشان، نوشتن داستان را برای کودکان، نوجوانان و بزرگسالان کاری جدی ندانند؛ البته اگر هدف از قصه نوشتن، فقط سرگرمی باشد باید به این عزیزان حق داد، اما واقعیت این است که ریسنه‌های زمانه‌ی ما نمی‌خواهد نقش شهرزاد قصه‌گویی را بازی کند که رای شبی دیگر چنان سخن گوید تا ملک‌زاده‌ای را به انتظار نگه دارد، بلکه نویسندگی امری سری آن دارد تا مردم خواب‌زده را بیدار کند، یا نگذارد مردم به خواب فرو روند، بنابراین آن گروه از هنرمندانی که در زمینه‌ی داستان‌نویسی تجربه‌هایی به دست آورده‌اند و با دشواری‌های این هنر دست و پنجه نرم کرده‌اند می‌دانند که «عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکل‌ها».

من نیز به‌عنوان معلمی که دل در دلم داستان‌نویسی دارد، پس از سال‌ها تدریس در کلاس‌های ادبیات داستان و فن داستان‌نویسی به این نتیجه رسیدم که تنها با خواندن کتاب‌هایی که درباره‌ی هنر داستان‌نویسی نوشته شده نمی‌توان نویسنده‌ی موفقی شد، اما دست‌کم مطالعه این نوع نوشته‌ها می‌تواند به این پرسش‌ها پاسخ دهد که: چه داستانی خوب است؟ فرق قصه با داستان چیست؟ چگونه می‌توان نویسنده‌ی موفقی شد؟ نویسنده‌ی موفقی چه کسانی هستند؟ آیا داستان کوتاه (نوول) و رمان ره‌آورد غایت است؟ و از این گونه پرسش‌ها که بارها و بارها شنیده‌ام.

من در این دفتر کوشیده‌ام تا درباره‌ی داستان، داستان‌نویسی و ادبیات داستانی همان‌گونه داوری کنم که هست، نه آن‌گونه که برخی صاحب‌نظران معتقدند باید باشد و نیست، زیرا نقد و بررسی درباره‌ی داستان‌های نویسندگان معاصر ایران نیاز به پژوهشی ژرف دارد که جایش در جایی دیگر است، اما آن چه در این دفتر می‌خوانید شاید بتواند علاقه‌مندان به این هنر را در زمینه‌های زیر تا حدی راضی کند و شاید هم نه.

- ۱) آشنایی با اصطلاحات ادبیات داستانی؛
- ۲) آشنایی با گونه‌های ادبیات داستانی؛
- ۳) آشنایی با نویسندگان معاصر ایران از مشروطه تا کنون؛
- ۴) آشنایی با هنر داستان‌نویسی؛
- ۵) آشنایی با عناصر داستان؛
- ۶) جان داستان؛

مقدمه

از روزگاران^۱ی که هنوز گیومرتن^۱های سخن گو نوشتن را نیاموخته بودند افسانه‌هایی به جا مانده است که در تاروپود پدیده‌های در هم پیچیده‌اش، تاریخ و داستان چنان با هم گره خورده‌اند که جدایی آنان از هم کار آسانی نیست. در آن روزگاران مردمانی پر تلاش در بستر خاک زندگی می‌کردند. آنچه در ویر^۲ داشتند، شنیده‌هایی بود پُر از شگفتی و هراس که درباره‌ی مبارزه‌ی مردم^۳ جهان پیرامون‌شان بود. دانسته‌های این باشندگان درگیر با چون و چرا^۴ی بسیار، پیرامون رهایی‌هایی بود درباره‌ی زمین، آسمان، ستارگان، گیاهان، درختان و روان^۵ ریاها، آذرخش بومهن^۶، سیل، جنگل و ....

در پرهون^۱ تنگ و بسته‌ی زندگی مردمان نخستین افسانه‌هایی آفریده می‌شد که از هر زادمانی^۲ به نامانی^۳ دیگری رسید. در هر گردشی این افسانه‌ها بدین چم، رنگ آمیزی بیست^۴ می‌گرفت تا بتواند پاسخ تازه‌ای به پرسش‌های بی‌پایان اندیشه‌های گذشتگان^۵ بدهد. هر افسانه‌ای می‌خواست درباره‌ی دهند^۶ هستی به داوری بنشیند از اجداد است که افسانه‌های آفرینش را باید از کهن‌ترین افسانه‌هایی دانست که رتار^۷ و پود زندگانی مردم رنگ گرفته، بالیده و بزرگ شده است. تار و پود این افسانه‌ها را مرگ،

---

(۱) گیومرتن به معنی زنده‌ی میرا

(۲) حافظه، یاد

(۳) زلزله

(۴) دایره

(۵) نسل

(۶) نظم، قانون

ترس از مرگ، هراس از آینده‌ی تاریک، تنیده است. پیکار میان روشنایی و تاریکی، امید به پیروزی، شناخت آذرخش، گدازه‌های آشفشان، اردها، جانواران ناشناخته، دامنه‌ی چون و چراها را گسترش می‌داد. ترس مردم نخستین را به یکدیگر نزدیک می‌کرد. ترس به اندیشه‌ی آنان میدان می‌داد که چون و چرا کنند، افسانه‌هایی که پس از گذشت هزاران سال هنوز هم می‌تواند دل ما را بلرزاند و ما را شاد کند، نه آن‌گونه که مردمان زمانه‌ی ما می‌اندیشند، دروغ و فسانه است و نه زاده‌ی گمان خام‌اندیشان. اگر چه راز سربه‌مر بستاری از این افسانه‌ها هنوز که هنوز است برای ما ناگشوده است، باز ما بر این باوریم که روزی می‌توانیم این داستان‌های باور نکردنی را، که گاه گرده می‌نمایند، بشناسیم و به راز آن پی ببریم.

باری، اگر ما آن توانایی را دست آوریم تا آن گره‌های کور این راز و رمزهایی را که رنگی از باور ما دارند از هم بگشاییم، خواهیم توانست آمیغ‌هایی را که از پس سده‌ها مانده در اندیشه‌ی ما رسوب کرده‌اند بشناسیم و با این شناخت شاید بتوانیم به بن‌یاد پیدایی این افسانه‌ها پی ببریم. شاید هم در آنچه ما می‌اندیشیم اگر از باوری گرفته باشد. با این همه کوشش ما این است تا راز این یادمان‌ها را دریابیم، که از خرد و فرهنگی ویژه برخوردار است، بشناسیم.

(۱) حقیقت

(۲) اصل

(۳) نقص، عیب